

Mariusz Panczyk

Warszawski Uniwersytet Medyczny

Aleksander Zarzeka

Warszawski Uniwersytet Medyczny

Jaroslawa Belowska

Warszawski Uniwersytet Medyczny

Joanna Gotlib

Warszawski Uniwersytet Medyczny

Nadzór nad przestrzeganiem praw własności intelektualnej w kształceniu personelu pielęgniarskiego – egzemplifikacja praktyczna zarządzania plagiatem

Monitoring compliance with intellectual property rights in the training of nursing personnel – practical exemplification of plagiarism management

Abstract: Background: Plagiarism is one of the most common forms of academic dishonesty and it concerns Nursing students as well as students of other majors.

Aim: Plagiarism detection of written assignments such as essays prepared by full-time students majoring in Nursing on a Master's degree course at Medical University of Warsaw (MUW) to get a credit for the "Patient Rights" course.

Materials and Methods: A total of 210 written essays prepared by students to get a credit for the "Education in Health Protection Law" course were analysed for plagiarism. Turnitin® anti-plagiarism software was used for generating similarity reports. The following three quantitative similarity indices were determined: general (OWP), internet (IWP), and cross (KWP). Pearson product-moment correlation coefficients for the pairs of indices (OWP-IWP, OWP-KWP, and IWP-KWP) were estimated.

Results: With the assumed threshold for OWP amounting to 20%, texts suspected of plagiarism constituted 52% of the total (mean OWP value of 30%). A strong relation between OWP and KWP ($r = 0.934$; $P < 0.001$) was observed. Although a positive relation was also seen with refer-

ence to OWP-IWP, its strength was significantly lower ($r = 0.626$; $P < 0.001$). KWP-IWP relation also demonstrated a correlation between similarity of the content of a student's essay written with the use of internet resources and a degree to which this student copied texts of other students ($r = 0.412$; $P < 0.001$).

Conclusions: It is advisable to use plagiarism detection with respect to all texts prepared by students.

Keywords: academic cheating, academic dishonesty, plagiarism, nursing education research, plagiarism detection software

Wstęp

Podstawą dobrze funkcjonującej uczelni wyższej jest zachowanie integralności akademickiej (*academic integrity*), której filarami są takie wartości jak: uczciwość, zaufanie, szacunek i odpowiedzialność [Gaberson 1997, ss. 14–20]. W dostępnej literaturze do opisu zjawisk, które naruszają integralność akademicką stosuje się różne określenia: *academic dishonesty*, *academic cheating*, *academic misconduct*. Oszustwo, złe praktyki czy nieuczciwość to terminy, które charakteryzują występki studentów przeciwko etyce akademickiej [McCrink 2010, ss. 653–659]. Problem oszustw egzaminacyjnych czy też plagiatowania prac zaliczeniowych występuje w wielu krajach świata i jest on dostrzegany w uczelniach kształcących specjalistów w naukach o zdrowiu w tym na kierunku Pielęgniarstwo [McCabe 2001, ss. 219–232, McCabe 2009, ss. 614–623, Kirkland 2009, ss. 15–52, Wideman 2009, ss. 17–39, Park 2013, ss. 346–252].

W dniu 5 września 2014 roku ukazał się Dziennik Ustaw z nowelizacją ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym* (Dz. U. z 2014 r. poz. 1198), która w art. 86c. 1. nakłada obowiązek uchwalenia przez Senat Uczelni „regulaminu zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi (...)”. Ponadto, w art. 167a. 4. wprowadzono zapis, że „uczelnia jest obowiązana do sprawdzania pisemnych prac dyplomowych przed egzaminem dyplomowym z wykorzystaniem programów antyplagiatowych współpracujących z ogólnopolskim repozytorium pisemnych prac dyplomowych”. Powyższe przepisy mają wymusić na władzach uczelni postępowanie, które będzie w większym niż dotychczas stopniu zapobiegać nadużyciom związanym z łamaniem przepisów Prawa autorskiego.

Większość uczelni wdrożyła już odpowiednie procedury i regulaminy dotyczące ochrony własności intelektualnej, jednakże odnoszą się one zwykle do tych dóbr intelektualnych, które mają potencjał komercjalizacyjny. Nadal jednak dużym problemem większości instytucji akademickich jest brak spójnej polityki „zarządzanie plagiatem” (*plagiarism management*). Panuje przekonanie, że nie da się skutecznie walczyć z plagiatowaniem, a uczelnie nie są w stanie zapewnić odpowiedniego poziomu jakości

prac studenckich. Pogląd ten określany jest jako „panika moralna” (*moral panic*), a jego zwolennicy jako główne narzędzie do walki z plagiatem uznają stosowanie coraz to ostrzejszych kar [Sutherland-Smith 2010, ss. 5-16]. Jednakże jak wskazuje praktyk, podejście takie nie zapewnia oczekiwanych korzyści w postaci zmniejszenia liczby nadużyć ze strony studentów. Nowoczesne „zarządzanie plagiatem” w uczelni zakłada stosowanie różnych strategii, w tym wprowadzenie systemu prewencji w postaci odpowiednich procedur antyplagiatowych (oprogramowanie do detekcji plagiatów), ale także wsparcie edukacyjne studentów i prowadzenie kampanii informacyjnej w zakresie przestrzegania *Prawa autorskiego*.

Warszawski Uniwersytet Medyczny (WUM) od kilku lat korzysta w ramach realizacji procedury antyplagiatowej z systemu plagiat.pl. Wszystkie prace dyplomowe (licencjackie, magisterskie i doktorskie) studentów WUM podlegają ocenie pod kątem możliwych nieuprawnionych zapożyczeń treści pochodzących z różnych źródeł. Jednakże dotychczas uczelnia nie oferowała pracownikom akademickim możliwości sprawdzania prac zaliczeniowych przygotowywanych przez studentów samodzielnie poza godzinami zajęć w uczelni. Brak takiej oceny może skłaniać część studentów do nieuczciwych zachowań, których celem jest uzyskanie zaliczenia na podstawie pracy będącej częściowym lub całkowitym plagiatem.

Od roku akademickiego 2011/2012, po raz pierwszy w Wydziale Nauki o Zdrowiu WUM, w celu podnoszenia jakości kształcenia w zakresie prawa, w ramach godzin dydaktycznych dotychczas przeznaczonych na wykłady, rozpoczęto kurs e-learningowy „Kształcenie w zakresie Prawa w ochronie zdrowia” [Gotlib 2012, ss. 419–425]. Wielomodułowy e-kurs umieszczony był na bezpłatnej platformie Moodle™ (*Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment*)¹, która służy do wspomaganie nauczania na odległość. Jeden z 7 modułów tematycznych dotyczył *Praw pacjenta* i przewidziano dla niego zaliczenie w postaci pracy pisemnej. Esej miał stanowić formę podzielenia się doświadczeniami zawodowymi studentów w zakresie przestrzegania praw pacjenta w ich miejscu pracy.

Ze względu na fakt, że kwestia znajomości prawa medycznego, a w szczególności praw pacjenta jest jedną z ważniejszych kompetencji personelu pielęgniarskiego, to zasadna jest ocena stopnia przygotowania studentów z tego zakresu. Jednakże, podobnie jak w przypadku kształcenia z innych obszarów wiedzy i umiejętności, także przy tej ocenie może dochodzić do oszustw i nadużyć ze strony studentów. Szczególnie, że jak podaje McCabe [2009, ss. 614–623] w badaniu dotyczącym nieetycznych zachowań, nie zaobserwowano istotnych różnic między studentami Pielęgniarstwa

---

¹ Strona Moodle™ Zakładu Dydaktyki i Efektów Kształcenia Wydziału Nauki o Zdrowiu Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego, <http://www.nzd.moodle.wum.edu.pl>, dostęp: 18 grudzień 2014.

a studentami innych kierunków studiów. Nie można zatem przyjąć, że studenci kształcący się w zawodzie pielęgniarstwa/pielęgniarki ze względu na wysokie standardy etyczne tego zawodu będą znacząco rzadziej dopuszczać się oszustw akademickich w porównaniu z innymi grupami studentów [Hilbert 1988, ss. 163–167, McCabe 2009, ss. 614–623].

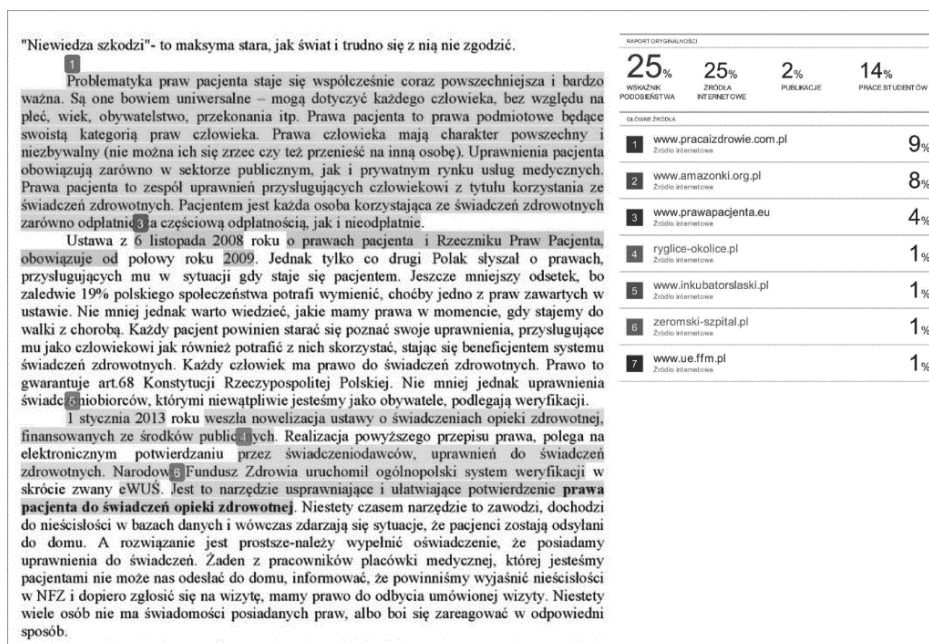
Celem prezentowanych w niniejszej publikacji wyników analiz jest ocena antyplagiatowa pisemnych prac typu esej, przygotowanych w ramach zaliczenia tematu *Prawa pacjenta* przez studentów studiów stacjonarnych drugiego stopnia kierunku Pielęgniarstwo w WUM.

Material i metody

Do analizy antyplagiatowej wykorzystano łącznie 210 pisemnych prac typu esej przygotowanych przez studentów kierunku Pielęgniarstwo studiów stacjonarnych drugiego stopnia w WUM. Ocenie poddano zadania wykonane przez studentów z dwóch kolejnych roczników akademickich: 2012/13 ($n = 99$) i 2013/14 ($n = 111$).

Do oceny samodzielności przygotowania prac pisemnych wykorzystano serwis antyplagiatowy Turnitin®, który umożliwia analizę tekstów i wykrywanie przypadków nieuprawnionego kopiowania fragmentów z różnych źródeł. Proces sprawdzania odbywał się w trybie on-line, a każda praca była porównywana z bazą danych treści akademickich, na które składały się: zasoby Internetu (około 45 miliardów istniejących i zarchiwizowanych stron internetowych), publikacje naukowe (ponad 130 milionów artykułów, książek i podręczników pochodzących od czołowych wydawnictw naukowych), prace studenckie (400 milionów prac studentów uzupełnionych o zasoby bazy macierzystej) [<http://turnitin.com/pl/features/originalitycheck>, dostęp 18-12-2014]. Dla każdej z analizowanych prac wygenerowano indywidualny raport z zaznaczeniem fragmentów skopiowanych przez studenta wraz z podaniem źródła oryginalnych treści. Raport podobieństwa określa także trzy wskaźniki ilościowe: ogólny (OWP), internetowy (IWP) oraz krzyżowy wskaźnik podobieństwa (KWP). Uzyskane z raportów dane zestawiono z uwzględnieniem najczęściej kopiowanych źródeł internetowych, a także oszacowano stopień podobieństwa między poszczególnymi pracami w analizie krzyżowej [<http://turnitin.com/pl/features/originalitycheck>, dostęp 18-12-2014]. Wskaźniki IWP oraz KWP były szczegółowo analizowane tylko dla przypadków, dla których przekraczana była wartość 5% podobieństwa. Przykładowy raport antyplagiatowy przedstawiono na rys. 1.

Rysunek 1. Fragment raportu podobieństwa wygenerowanego przez system antyplagiatowy Turnitin®

Źródło: opracowanie własne.

Do określenia ewentualnych różnic w zakresie nieuczciwych praktyk stosowanych przez studentów z dwóch różnych roczników, wykorzystano nieparametryczny test U Manna-Whitneya. Analizie porównawczej poddano wartości wskaźników OWP, IWP i KWP. Natomiast w celu określenia, który rodzaj treści jest najczęstszym źródłem nieuprawnionego kopiowania, oszacowano wartość współczynnika korelacji r-Pearsona dla par wskaźników OWP-IWP oraz OWP-KWP. Skłonność studenta do kompilowania treści pochodzących z różnych źródeł oceniono w analizie interkorelacji dla pary IWP-KWP.

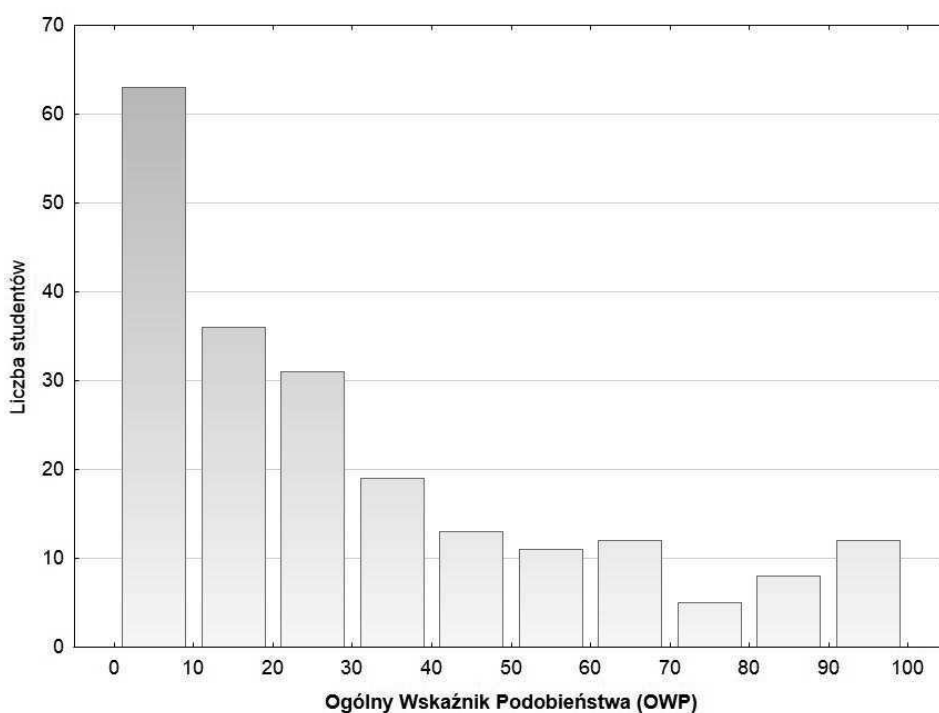
Do obliczeń wykorzystano pakiet statystyczny STATISTICA wersja 10.0 (StatSoft, Inc.) zgodnie z licencją WUM. Dla wszystkich analiz jako domyślny (*a priori*) poziom istotności przyjęto $\alpha=0,05$.

Wyniki

Średnia OWP dla wszystkich analizowanych prac wyniosła $31,04 \pm 27,997\%$ przy medianie równej 22,0%. Stopień zróżnicowania tego wskaźnika dla badanej grupy był

duży, co odzwierciedla wysoka wartość współczynnika zmienności – 90,2%. Z analizy raportów podobieństwa wynika, że 13 spośród badanych prac wykazało ponad 90% OWP, natomiast 63 prace miały OWP poniżej 10%. Szczegółowe wyniki dotyczące częstości rozkładu zmiennej OWP przedstawiono na rys. 2.

Rysunek 2. Histogram częstość rozkładu zmiennej OWP (Ogólny Wskaźnik Podobieństwa) dla wszystkich analizowanych prac zaliczeniowych studentów kierunku Pielęgniarstwo WUM z r. akad. 2012/13 i 2013/14

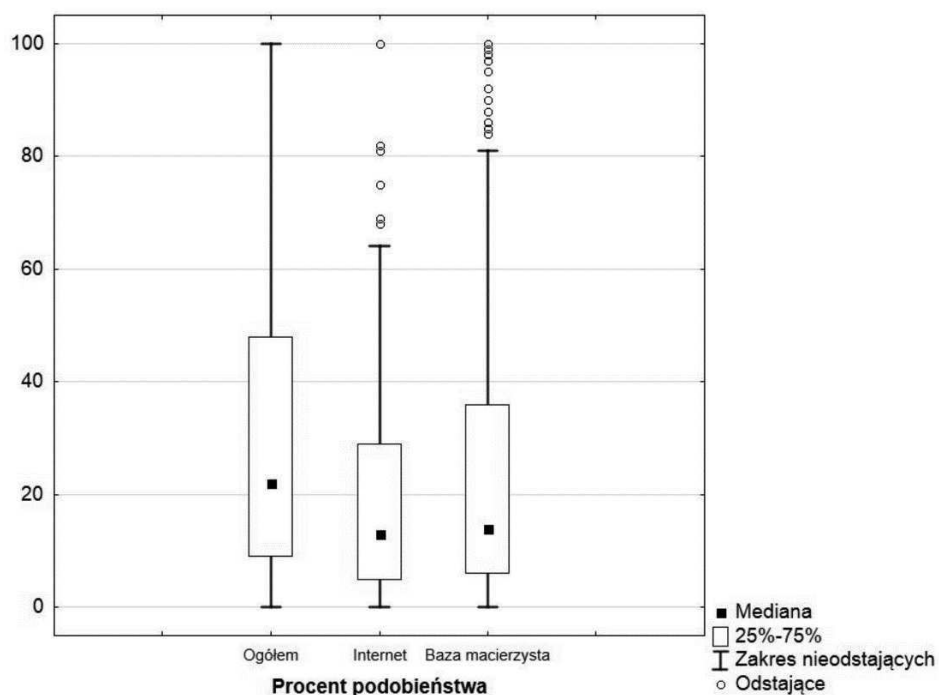
Źródło: opracowanie własne.

W ocenie stopnia podobieństwa prac studentów z bazą stron internetowych Turnitin® zidentyfikowano łącznie 103 różne źródła, z czego aż 28 razy kopiowano treści ze strony www.broszura-ids.pl (*Broszura Online. Wsparcie w codziennej edukacji pacjenta*). Ponadto, 24 źródła internetowe były kopiowane więcej niż raz. Średnia wartość IWP kształtowała się na poziomie $19,48 \pm 18,908\%$ przy medianie wynoszącej 13,0 i wysokim współczynnikiem zmienności 97,1%. Ocena stopnia zróżnicowania wyników za pomocą testu Grubbsa, wskazuje na obecność pojedynczych przypadków odstających od średniej wartości IWP (statystyka Grubbsa = 4,258; $p < 0,003$).

Analiza krzyżowa między treścią prac wszystkich badanych studentów wykazała, że średnia wartość KWP wyniosła $24,65 \pm 26,736\%$ (mediana 14,0%; zmienność 108,5%). Szczegółowa ocena raportów podobieństwa pod kątem zgodności krzyżowej pozwoliła na zidentyfikowanie 15 prac o podobieństwie większym niż 80%, z czego 4 dokumenty wykazały $\approx 99\%$.

Zestawienie wyników dotyczących analizy podobieństwa prac studentów z treściami pochodzącymi z różnych rodzajów źródeł przedstawiono na wykresie (rys. 3).

Rysunek 3. Wykresy ramka-wąsy przedstawiające procent zidentyfikowanego podobieństwa ogólnego oraz w podziale na dwa źródła: Internet i Baza macierzysta w pracach zaliczeniowych studentów kierunku Pielęgniarstwo WUM z r. akad. 2012/13 i 2013/14

Źródło: opracowanie własne.

Analiza porównawcza prac studentów z dwóch różnych roczników akademickich, wykazała, że niezależnie od tego jakie były źródła podobieństwa treści, nie było istotnie statystycznych różnic między grupami studentów (test U Manna-Whitneya; $p > 0,05$) (tab. 1).

Tabela 1. Zestawienie wyników analizy porównawczej raportów podobieństwa dla prac zaliczeniowych przygotowanych przez studentów kierunku Pielęgniarstwo WUM z dwóch różnych roczników

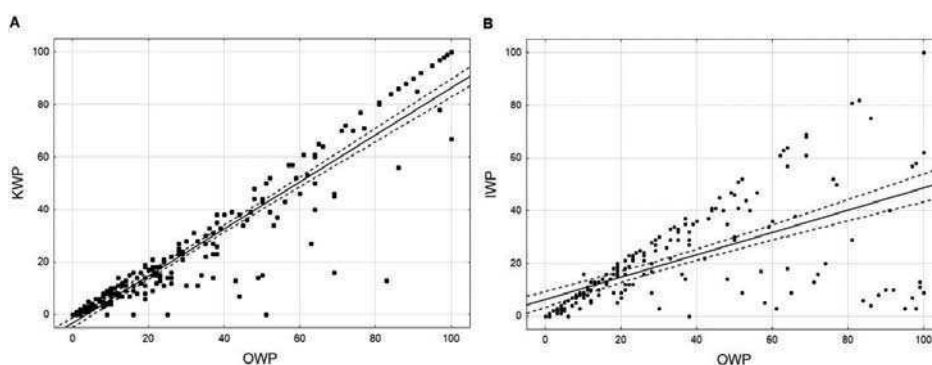
Wskaźnik podobieństwa	Suma rang r. akad. 2012/13	Suma rang r. akad. 2013/14	Statystyka U	P*
Ogólny (OWP)	10844,0	11311,0	5095,0	0,364
Internetowy (IWP)	10662,0	11493,0	5277,0	0,622
Krzyżowy (KWP)	10859,5	11295,5	5079,5	0,346

* nieparametryczny test U Manna–Whitney’a

Źródło: opracowanie własne.

Szacując udział poszczególnych źródeł, z których studenci kopiowali teksty wykazano, że dominujący wpływ na ogólne podobieństwo pracy ma zgodność z treściami pochodzącymi z bazy macierzystej. Miarą tego wpływu jest silna zależność między wartością OWP a KWP, którą oszacowano za pomocą współczynnika korelacji liniowej r–Pearsona ($r = 0,934$; $p < 0,001$). Pozytywną korelację zaobserwowano także w przypadku pary OWP–IWP, ale siła tej korelacji była wyraźnie niższa ($r = 0,626$; $p < 0,001$). Także w przypadku interkorelacji między KWP–IWP stwierdzono związek między podobieństwem treści pracy studenta pochodzącej ze źródeł internetowych, a stopniem kopiowania przez tego studenta tekstów innych studentów ($r = 0,412$; $p < 0,001$). Wyniki analizy korelacji przedstawiono na wykresach rozrzutu (rys. 4).

Rysunek 4. Wykresy rozrzutu dla analizy korelacyjnej określającej związek między wartością Ogólnego Współczynnika Podobieństwa (OWP), a Krzyżowym (wykres A) i Internetowym (Wykres B) Współczynnikiem Podobieństwa

Źródło: opracowanie własne.

Dyskusja

W światowej literaturze dotyczącej badania zjawiska nadużyć w zakresie integralności akademickiej w kształceniu pielęgniarskim odnajdujemy kilka prac pochodzących ze Stanów Zjednoczonych [McCabe 2001, ss. 219–232, McCabe 2009, ss. 614–623] oraz pojedyncze z Kanady [Wideman 2009, ss. 17–39], Wielkiej Brytanii [Kirkland 2009, ss. 15–52] oraz Korei Południowej [Park 2013, ss. 346–252].

Badacze zajmujący się szkolnictwem wyższym, spośród różnych nieuczciwych zachowań studentów, jako najczęstsze wskazują plagiowanie. Samo określenie „plagiat” nie jest jednoznacznie zdefiniowane, nie jest także używane w aktach prawnych. Trudności z określeniem granic plagiatu mają nie tylko naukowcy i wykładowcy, ale także specjaliści zajmujący się *Prawem autorskim* [Perfect 2009, s. 267]. Tak jak w przypadku innych nieetycznych zachowań, określenie rzeczywistej częstości występowania plagiatów w szkolnictwie wyższym jest trudne. Według obserwacji McCabe [2009, ss. 614–623] 58% amerykańskich i kanadyjskich studentów dopuszcza się różnego rodzaju nieuczciwości, a w południowokoreańskich wydziałach kształcenia pielęgniarek do plagiowania przyznaje się w badaniach ankietowych aż 78% studentów [Park 2013, ss. 346–252]. Badania na ogólnych grupach studentów wskazują, że od 7% do 55% badanych przyznaje się otwarcie do popełnienia w przeszłości umyślnego plagiatu, z czego blisko 10% podało że robiło to często [Scanlon 2002, ss. 374–385, Selwyn 2008, ss. 465–479]. Jeśli wziąć pod uwagę, że część ankietowanych nie podała prawdy lub popełniła nieświadomy plagiat, to powyższe dane są tylko przybliżonym szacunkiem rzeczywistego stanu. Z omawianych w prezentowej publikacji wynikach analiz antyplagiatowych prac studentów Pielęgniarstwa wynika, że przy zakładanym progu dla OWI równym 20%, teksty podejrzane o plagiat stanowiły aż 52% wszystkich badanych prac zaliczeniowych (średnia wartość OWI $\approx$ 30%). Tak duża liczba tekstów z nieuprawnionymi zapożyczeniami świadczy o poważnym naruszeniu standardów akademickich i nie może być on akceptowany ani tolerowany przez środowisko uniwersyteckie. Plagiat mocno oddziałuje na integralność akademicką, ponieważ wpływa negatywnie na proces nauczania i uczenia się (*teaching and learning*) [Isserman 2003, s. B12, McCabe 2001, ss. 219–232], a także dlatego, że w przypadku występowania nieetycznych występów w trakcie studiów, istnieje duża szansa na podobne zachowania w późniejszej praktyce zawodowej [Anderson 1994, ss. 323–332, Gaberson 1997, ss. 14–20, Harding 2004, ss. 311–324, Harper 2006, ss. 364–371, Hilbert 1988, ss. 163–167]. Jak podaje Tippit i wsp. [2009, ss. 239–244] uczelnie, które w niedostatecznym stopniu przestrzegają zasad integralności akademickiej ponoszą część odpowiedzialności za nieetyczne zachowania kliniczne swoich absolwentów

nawet, jeśli są one tylko pośrednio związane z oszustwami, których student dopuścił się podczas studiów. Z tego punktu widzenia, wypracowanie przez uczelnię dobrych praktyk w zakresie „zarządzania plagiatem” jest bardzo ważnym elementem funkcjonowania systemu zapewnienia jakości kształcenia w danej instytucji akademickiej.

Mimo, że istnieją dość dobrze udokumentowane dane na temat narastającego problemu plagiatorstwa w uczelniach wyższych, to nie ma jednoznacznie potwierdzających wyników analiz na temat tego w jaki sposób studenci zmieniają swoje nastawienie do nieuczciwych praktyk w sytuacji gdy instytucja akademicka decyduje się na użycie systemów antyplagiatowych. Youmans [2011, ss. 749–761] opublikował wyniki swoich badań porównawczych dotyczących wpływu restrykcyjnej polityki antyplagiatowej oraz użycia oprogramowania Turnitin® na zachowania studentów. Uzyskał zaskakujące wyniki z których wynikało, że odsetek prac które zawierały nieuprawnione zapożyczenia z cudzych utworów wynosił 31% w grupie która nie była informowana na temat kontroli prac oprogramowaniem do wykrywania plagiatów, wobec 46% w grupie która została o tym fakcie poinformowana przed złożeniem prac zaliczeniowych. Jak wnioskuje autor, korzystanie z systemu Turnitin® nie zapobiegło skutecznie plagiatom [Youmans 2011, ss. 749–761]. Do przeciwnych wniosków doszedł Dahl [2007, ss. 173–191], który jednoznacznie zaobserwował pozytywne skutki po wprowadzeniu kontroli antyplagiatowej z użyciem platformy Turnitin®. Także, z innych obserwacji wynika, że na przykład w krajach takich jak Wielka Brytania, gdzie wprowadzono ogólnokrajowy system kontroli oryginalności prac (Turnitin®) w latach 2005–2012 spowodowało to spadek liczby nieoryginalnych prac średnio o 59% (7,7% w 2005 *versus* 3,1% w 2012 roku) [<http://turnitin.com/pl/features/originalitycheck>, dostęp 18–12–2014]. W obliczu powyższych różnic, sporne pozostaje więc twierdzenie, że sama świadomość używania przez wykładowców oprogramowania antyplagiatowego „odstrasza” studentów od chęci popełniania plagiatu. Zapewne, jak podaje Youmans [2011, ss. 749–761] jest wiele różnych czynników, które składają się na rozpowszechnienie zjawiska plagiatowania wśród studentów. Warto podkreślić, że jednym z ważnych czynników jest utrwalanie złych nawyków nabytych przez uczniów w okresie przedakademickim. Prowadzenie konsekwentnej ogólnokrajowej edukacji z zakresy *Prawa autorskiego* już od najmłodszych lat, pozwala na kształtowanie odpowiedniego poziomu świadomości w odniesieniu do praw własności intelektualnych.

Plagiat studencki z reguły jest odnoszony do świadomego fałszywego oznaczania autorstwa całości bądź elementów utworu chronionych prawem autorskim [Barta 2005, s. 11]. Najczęściej ma więc on postać przejęcia planu wyrażania (formy zewnętrznej) cudzego utworu. Wyniki oceny porównawczej pokazują, że sposób w jaki studenci wykorzystują cudze utwory w celu nieuprawnionego zapożyczenia jest bar-

dzo podobny w dwóch różnych rocznikach (test U Manna Whitney'a; $p > 0,05$), co wskazuje na duży stopień utrwalenia złych nawyków wśród studiujących. Natomiast, analiza korelacyjna dostarcza dowodów na istnienie związku między nieuprawnionym kopiowaniem ze źródeł internetowych z równoczesnym zapożyczeniem treści z prac rówieśników (współczynnik korelacji r -Pearsona = $r = 0,412$; $p < 0,001$). Ponadto, analiza tekstów wskazuje, że udział powtórzeń dotyczących fragmentów pochodzących ze źródeł internetowych (średnia IWP wyniosła 19,48%) w całkowitym odsetku podobieństwa (OWP) jest mniejszy, niż w przypadku wzajemnego zapożyczania treści między studentami (średnia KWP wyniosła 24,65%). Dodatkowo, wysoka wartość KWP świadczy o dużym stopniu przyzwalania przez część studentów na świadome udostępnianie swoich prac zaliczeniowych koleżankom i kolegom. Wyniki te nawiązują do danych opublikowane przez Park i wsp. [2013, ss. 346–352] które wskazują, że 21% spośród przebadanych studentów Pielęgniarstwa przyznaje się, że więcej niż raz udostępniło swój tekst innemu studentowi wiedząc, że będzie on służył do nieuczciwego uzyskania zaliczenia. W tym samym badaniu zaobserwowano, że dominującym źródłem plagiatowanych tekstów są prace rówieśników (21,6%) oraz zasoby Internetu (21,3%), a znacznie rzadziej publikacje naukowe oraz książki/podręczniki (8,5%). Wyniki Park i wsp. [2013, ss. 346–352] są więc bardzo zbliżone do tych uzyskanych z analizy antyplagiatowej prezentowanej przez autorów w niniejszej publikacji.

Duży udział w badanej grupie prac o wysokim współczynniku podobieństwa (OWP $\approx 30\%$) jest bardzo złym sygnałem dla środowiska akademickiego i wymaga pilnego podjęcia stosownych działań naprawczych. Należy przedsięwziąć kroki zmierzając do poprawy jakości ocenianych prac studenckich, a pomocne w tym względzie mogą być obserwacje innych badaczy. Jak wskazują analizy predykcyjne, ponad sześciokrotnie rosną szanse (OR = 6,66, $p < 0,001$) na nieuczciwe praktyki związane z plagiatowaniem, jeśli studenci nie otrzymują jasnego przekazu, co do groźących im konsekwencji za takie nieetyczne zachowania [Park 2013, ss. 346–352]. Ponadto, blisko dwukrotnie większe jest prawdopodobieństwo nadużyć ze strony studenta, który dokonywał oszustw w szkole średniej oraz w początkowym okresie studiów (OR = 1,95, $p = 0,02$) [Park 2013, ss. 346–352]. Z drugiej strony, mniejsze ryzyko wystąpienia plagiatostwa zaobserwowano w sytuacji, kiedy to środowisko akademickie otwarcie potępiało tego typu zachowania stosując rygorystyczne procedury antyplagiatowe (OR = 0,64, $p = 0,002$) [Park 2013, ss. 346–352]. Wydaje się także, że duży wpływ na zmniejszenie liczby plagiatów może mieć prowadzenie dobrej edukacji w zakresie *Prawa autorskiego*. Brown & Howell [2001, ss. 103–118] podkreślają, że już jasne określenie przez daną instytucję akademicką, co jest rozumiane pod pojęciem „plagiat”, potencjalnie wpływa na zmniejszenie liczby prac nieoryginalnych w takiej uczelni. Te obserwacje świad-

czą o konieczności wprowadzenia programów szkoleniowych w zakresie dobrych praktyk akademickich, które powinny być częścią podstawowego kształcenia dla nowopryjętych studentów.

Należy mieć na uwadze, że samo użycie systemu kontroli plagiatowej nie wyeliminuje całkowicie problemu nieuczciwego przygotowywania prac zaliczeniowych [Carroll 2005, ss. 1–4]. Jednak, jak podkreślają Macdonald & Carroll [2006, ss. 233–245], połączenie dobrej edukacji dotyczącej *Prawa autorskiego* oraz stosowanie narzędzi kontroli antyplagiatowej może skutecznie ograniczyć plagiatowanie wśród studentów. Jak podaje Dahl [2007, ss. 173–191], wprowadzenie kontroli za pomocą oprogramowania Turnitin®, pełniło funkcję odstraszącą (spadek liczby plagiatów), ale także miało ono wymiar edukacyjny, ponieważ studenci w trakcie przygotowywania swoich tekstów konsultowali się z nauczycielem w celu rozwiązania napotkanych problemów z prawidłowym zacytowaniem przywoływanych źródeł informacji. Wzrost świadomości dotyczącej zasad dobrej praktyki akademickiej można osiągnąć poprzez użycie systemów antyplagiatowych nie jako narzędzia do karania, ale jako metody kształtowania postaw w zakresie samodzielności przygotowania prac pisemnych. Nowoczesne „zarządzanie plagiatem” powinno opierać się na holistycznym traktowaniu problemu nieuczciwości akademickiej. Macdonald & Carroll [2006, ss. 233–245] wskazując na sukcesy niektórych uczelni brytyjskich (*Oxford Brookes University* czy *Sheffield Hallam University*) w odniesieniu do radzenia sobie z problemem plagiatów zaznaczają, że jedynie wielokierunkowe działania mogą przynieść pozytywne skutki. „Zarządzanie plagiatem” w uczelni nie sprowadza się więc do „walki z patologią / nieuczciwością”, ale ma się opierać na poszukiwaniu różnych rozwiązań o charakterze prewencyjnym i edukacyjnym.

Wnioski

Przedstawione w niniejszej pracy krytyczna analiza problematyki plagiatu studentkiego, pozwala na zaproponowanie kilku rekomendacji mogących stanowić podstawę do optymalizacji „zarządzania plagiatem”:

- jasne określenie w regulaminie zaliczenia przedmiotu konsekwencji złamania zasad wynikających z zapisów *Prawa autorskiego* (odesłanie do procedur dyscyplinarnych przyjętych na uczelni);
- wprowadzenie kontroli antyplagiatowej wszystkich tekstów przygotowywanych samodzielnie przez studentów; w przypadku korzystania z platformy e-learningowej Moodle™ zintegrowanie narzędzi sprawdzających z wtyczką (*plug-in software*) antyplagiatową;

- udostępnianie studentom raportów podobieństwa tak, aby mogły one pełnić rolę edukacyjno-informacyjną;
- w przypadku braku w programie studiów przedmiotu z zakresu *Ochrony własności intelektualnych*, udostępnienie studentom krótkiego przewodnika (np. w formie e-learningowej) dotyczącego podstawowych zasad dobrej praktyki pisania prac, w tym reguł poprawnego cytowania.

Podziękowania

Podziękowania dla Pana Piotra Antczaka Specjalisty ds. Publikacji On-line firmy ABE-IPS Sp. z o.o. za udostępnienie do testowania systemu antyplagiatowego Turnitin®.

Bibliografia

- Anderson R.E., Obenshain S.S. (1994), *Cheating by students: findings, reflections, and remedies*, "Academic Medicine", t. 69, nr 5.
- Barta J., Markiewicz R. (2005), *Autorskoprawne problemy prac magisterskich i doktorskich* [w:] E. Wosik (red.), *Raport o zasadach poszanowania autorstwa w pracach dyplomowych oraz doktorskich w instytucjach akademickich i naukowych*, Fundacja Rektorów Polskich, Warszawa.
- Brown V.J., Howell M.E. (2001), *The efficacy of policy statements on plagiarism: do they change students' views?* "Research in Higher Education", t. 42, nr 1.
- Carroll J. (2005), *Handling student plagiarism: moving to mainstream*, "Brookes eJournal of Learning and Teaching", t. 1, nr 2.
- Dahl S. (2007), *Turnitin®: The student perspective on using plagiarism detection software*, "Active Learning in Higher Education", t. 8 nr 2.
- Gaberson K.B. (1997), *Academic dishonesty among nursing students*, "Nursing Forum", t. 32, nr 3.
- Gotlib J. (2012), *Opinie studentów pielęgniarstwa na temat realizacji zajęć dydaktycznych z przedmiotu „Prawo w ochronie zdrowia” w formie kursu e-learningowego*, „Zdrowie Publiczne”, t. 122, nr 4.
- Harding T.S., Carpenter D.D., Finelli C.J., Passow H.J. (2004), *Does academic dishonesty relate to unethical behavior in professional practice? An exploratory study*, "Science and Engineering Ethics", t. 10, nr 2.
- Harper M.G. (2006), *High tech cheating*, "Nurse Education Practice", t. 6, nr 6.
- Hilbert G.A. (1988), *Moral development and unethical behavior among nursing students*, "Journal of Professional Nursing", t. 4, nr 3.
- Isserman M. (2003), *Plagiarism: A lie of the mind*. "Chronicle of Higher Education", t. 49, nr 34.

Mariusz Panczyk, Aleksander Zarzeka, Jarosława Belowska, Joanna Gotlib

- Kirkland K.D. (2009), *Academic honesty: Is what students believe different from what they do?*, Doctor of Education, Bowling Green State University, [online] https://etd.ohiolink.edu/rws_etd/document/get/bgsu1245345453/inline, dostęp: 18 grudzień 2014.
- Macdonald R., Carroll J. (2006), *Plagiarism – a complex issue requiring a holistic institutional approach*, "Assessment & Evaluation in Higher Education", t. 31, nr 2.
- McCabe D.L. (2009), *Academic dishonesty in nursing schools: an empirical investigation*, "Journal of Nursing Education", t. 48, nr 11.
- McCabe D.L., Trevino L.K., Butterfield K.D. (2001), *Cheating in Academic Institutions: A Decade of Research*, "Ethics & Behavior", t. 11, nr 3.
- McCrink A. (2010), *Academic misconduct in nursing students: behaviors, attitudes, rationalizations, and cultural identity*, "Journal of Nursing Education", t. 49, nr 11.
- Park E.J., Park S., Jang, I.S. (2013), *Academic cheating among nursing students*, "Nurse Education Today", t. 33, nr 4.
- Perfect T.J., Field I., Jones R. (2009), *Source credibility and idea improvement have independent effects on unconscious plagiarism errors in recall and generate-new tasks*, "Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition", t. 35, nr 1.
- Scanlon P.M., Neumann D.R. (2002), *Internet plagiarism among college students*, "Journal of College Student Development", t. 43, nr 3.
- Selwyn N. (2008). *'Not necessarily a bad thing ... ': a study of online plagiarism amongst undergraduate students*, "Assessment & Evaluation in Higher Education", t. 33, nr 5.
- Sutherland-Smith W. (2010), *Retribution, deterrence and reform: the dilemmas of plagiarism management*, "Journal of Higher Education Policy and Management", t. 32, nr 1.
- Tippitt M.P., Ard N., Kline J.R., Tilghman J., Chamberlain B., Meagher P.G. (2009). *Creating environments that foster academic integrity*, "Nursing Education Perspectives", t. 30, nr 4.
- Wideman M.A. (2009), *Caring, sharing, coping and control: Academic dishonesty and the nursing student*, Doctor of Education, University of Toronto, [online], <http://hdl.handle.net/1807/19139>, dostęp: 18 grudzień 2014.
- Youmans R.J. (2011), *Does the adoption of plagiarism-detection software in higher education reduce plagiarism?*, "Studies in Higher Education", t. 36, nr 7.
- <http://turnitin.com/pl/features/originalitycheck>, dostęp: 18 grudzień 2014.